

ב ואשי ישראל הן נשמות הצדיקים¹ שמקריב מיכאל שר הגדול על המזבח של מעלה (ולמטה הן הקרבנות שמקריבים הצדיקים ומוסרים נפשותיהם להקב"ה על כל ריבור וריבור היוצא מפייהם המכונה בשם מזבח) (כאהבה רבה הכאה אליהם מלמעלה ע"י מיכאל שר החסד²) וזו היא תפלה הנקרא עבודה שבלב והקרבנות אלו שהן באש ההתלהבות נקראות אשי ישראל ותפלתם היא גוף התפלה שהן תיבותיה:

קבא דיני מודים וכו' ג' סעיפים:

א במודים שוחן תחלה וסוף³ כמו שנתבאר בס' קי"ג⁴ ומו שאינו שוחה במודים⁵ שדרתו נעשה נחש לאחר ז' שנים אחר מותו (ואינו קם בתחיית המתים⁶).

ואם נודמן לו רוק במודים לא ישחה עד שיצא הרוק⁷:

ב האומר מודים מודים כאומר שמע שמע ומשתקן אותו⁸ כמו שנתבאר בס' ס"א⁹:

ג יהיה אין לו לומר ברכת כהנים¹⁰ שהוא אלהינו ואלהי אבותינו ברכנו כו' כי בצבור נתקנה¹¹ כנגד נשיאות כפים שאינה אלא בעשרה¹² ולפיכך אף הש"ץ אין אומר במנחה אלא בתענית צבור¹³ מפני שאין נשיאת כפים במנחה אלא בתענית צבור משום חשש שכרות¹⁴ וערב ראש השנה אינו נקרא תענית צבור¹⁵ ואם נהגו שאף היחיד אומרה כומו¹⁶ הראוי לנשיאות כפים אין למחות¹⁷:

קכב דינים השייכים בין ו"ח ליהיו לרצון וכו' ג' סעיפים:

א תקנת הכמנים¹⁸ לומר אחר ו"ח פסוק יהיו לרצון וכו' כמו שאמרו דוד אחר ו"ח מומרים¹⁹ ובין שהוא תיקון הכמנים ומכלל התפלה אסור להפסיק בינו ל"ח אפילו לענות קדיש וקדושה²⁰ ואצ"ל באמירת אלהי נצור²¹ ושאר התנונים שאחר התפלה²² שאינן אלא מנהג ולא חובה כלל אלא צריך לומר יהיו לרצון קודם אלהי נצור ואם בא לחזור ולאמרו פעם אחרת אחר התנונים הרשות בידו.

ובין יהיו לרצון לאלהי נצור מותר להפסיק²³ (ולענות כל דבר שבקדושה אבל לא דבר אחר עד שיעקור רגליו²⁴ שהרי אפילו לוח ממקומו אסור עד שיפסע²⁵ ג' פסיעות לאחוריו

ג תוס' סוף מנחות המנדוג סי' ב, ושור בשם המדוש. לכושי.

ד ראה לקושי תורה פ' פנחס ע"ד.

סימן קבא

א מור ושליע ס"א.

ב ס"א תשי"ג.

ג ב"ק טו ע"א. מור. ב"ה אליה רבה.

ד זוהר משפטים ק. א.

ה ספר חסידים מוף סי' יח. מ"א ס"ק א. וראה לעיל סי'

צ"א ס"ב.

ז ברכות לג, ב. מור ושליע ס"ב.

ח התנונה תפלה סי' פג. מור סי' קכא וכו'. שו"ע

ו רמ"א סי' ג.

ט המנדוג שם. ב"י בשם אבודרהם. וראה לכושי ס"ג.

י כרלקמן סי' קכב ס"א תשי"ג.

יא תהנות מיטענות מור תפלות נוסח הברכות את א

בשם ראב"ה ומהר"ם רמ"א סי' קכו ס"ב. וראה לקמן

סי' קכו ס"ב.

יב כרלקמן סי' קכב ס"א וש"נ.

יג ררכי משה מוף סי' תקפא הובא במ"א סי' ג.

יד מ"א שם. וראה מהר"ל הל' תענית סי' יא. לכושי מוף

סי' קכו.

סימן קכב

א רבי יוחנן ברכות ד ע"ב.

ב שם דף טו, ב. ולענין ש"ץ ראה לקמן סי' קכג ס"ה. וראה

ג לעיל סי' קיז ס"ה.

ד רשב"א בתשובה ח"ז סי' תה. ש"ע ס"א.

ה ראה ברכות י, א.

ו רשב"א בתשובה שם ובה"ל מוף פ"ב הברכות בשם

הראב"ה. וראה הרב רבנו יונה פ"ה ברכות (כ, א ר"ה

לא אנוק). ש"ע ס"ב. ב"ח ברע"ת המור.

ז רשב"א בתשובה ח"ז סי' תה. שו"ע ס"א. וראה לעיל סי'

קד ס"ז.

ז ע"י מ"א ט"ו צ"א ס"ב ב וקד ס"ק ב. וראה לקמן סי' קכד

ס"ב ש"ח"ה גם כשיצא ר"ח מתיש"ץ.

הלכות תפלה קבביקבג

כמו שנתבאר בסיומן ק"ד¹¹ והפסק ברבור חמור מהליכה ממקומו שהרי לצורך מותר להלך ואסור לדבר כמו שנתבאר שם¹² ואפילו לרוק אסור קודם שפסע לפי שעדיין עומד לפני המלך כמו שנתבאר בס' צ"ו¹³ כ"ש לדבר לפניו דברים אחרים) ואם התחיל לומר אלהי נצור או שאר תחנונים והתחיל ש"ן לסדר תפלתו והגיע לקדושה מקצר ועולה ופוסע לאחוריו¹⁴ ואפילו לא קצר יכול להפסיק ולענות כדרך שמפסיק לענות בברכות קריאת שמע¹⁵ אפילו באמצע שהתחנונים אינם חמורים כתפלה אע"פ שעדיין לא עקר רגליו.

ו"א¹⁶ שאם אינו אומר יהוה לרצון עד אחר סיום התחנונים אין בזה איסור שהרי בברכות י"ח עצמן אם בא לומר בסוף כל ברכה מעין הברכה אומר¹⁷ ואין להחמיר בין י"ח ליהוה לרצון יותר מהברכות עצמן וכן נוהגין במדינות אלו¹⁸ וכיון שמפסיקין בין י"ח ליהוה לרצון כאלהי נצור ושאר התחנונים¹⁹ מפסיק ג"כ לענות כל דבר שבקדושה²⁰ ומו"מ אם יכול לקצר בתחנונים²¹ כדי לומר גם יהוה לרצון קודם שיפסיק יותר טוב לקצר.

אבל טוב לחוש לסבא הראשונה²² שהוא עיקר ולנהוג לכתחלה לומר ב' פעמים יהוה לרצון אחד מיד אחר י"ח ואחד אחר התחנונים כנהוג:

ב ההגל לומר ד' דברים אלו²³ וזכה ומקבל פני השכינה עשה למען שמך. עשה למען ימינך. עשה למען תורתך. עשה למען קדושתך²⁴:

ג יש נוהגין²⁵ לומר אלהי עד שלא נוצרתו כו'²⁶ בכל יום. ומותרים לאומרו בשבת²⁷:

קבג דיני הבריעות בסיום י"ח ברכות וכו' ח' עיפיים:

א המתפלל צריך שיפסע ג' פסיעות לאחוריו²⁸ כדרך שנפמרים מלפני המלך²⁹ ואח"כ יתן שלום ואם לא עשה כן כאלו לא התפלל.

ונתן שלום תחלה לשמאלו³⁰ שהיא ימין השכינה השרייה נגדו³¹ בצאתו מן התפלה ואחר

ח מ"א"ב.
ט ראה תהלה לדוד ס"ק ב.
י ס"ב וע"ג.
יא (הרד"י) הרשב"א בתשובה ח"א ס' תהג. שול"ע סוף ס"א. ס"א ס"ק ב.
יב דלעיל ס' מו ס"ד"ה.
יג הרב רבינו יונה פ' תפלת השחר (כ, א ד"ה לא אמרו).
יד ב"י (בסוף הס'). וראה רא"ה ברכות כג, ב. וראה לקמן ס' קבג ס"ח וע"ג.
יז בדלעיל ס' קטו ס"א וע"ג.
יח מחזור ויטרי עמ' 67. רמ"א ס"א (ראה גם סוף רפ"ג עמ' יט).
יט דרכי משה האריך בקדושת מרכיז (ברכות רמז ע) הג"מ (ספ"י מתפלה) בשם ראב"ה (ברכות ס') מו וסוף ס' מו) והשו"ב דמ"א שם. וראה לעיל ס' קד ס"ז.
יז ראה תהלה לדוד ס"ק ב. להם הפנים לקצור שול"ע ס' יח ספ"ו.
יח שו"ע סוף ס"א, ע"י מ"א ס"ק ב בשם דרכי משה.
יט קדוש חמדות דברי הגמרות פ"ק ברכות אות נד, הובא במ"א סוף א. ס"ז ס"ק ב. וראה לקמן ס' קבג ס"ח וע"ג.
כ טור ושור"ע ס"ג.
כא ויש נוהגים לאמר לאחוריו פסוק הגותל ומסיום כמו

שמנו. ע"י אנ"ק ח"ב ע' שצא. ה"ח ע' יח. ס' המנהגים – הב"ה ע' 12.
כב סדר רב עינרם ס' מנ. מחזור ויטרי ס' כו. טור.
כג ובסדרו לא הובא זה (בתפלה כל יום).
כד ראה ברכות ז, א.
כז כנסת הגדולה (הנה"ט) משיבת נטו"מ מינין ס' פו. וראה לקמן ס' רפח ס"ח וע"ג.
סימן קבג
א רבי יהושע בן לוי יומא וזו, ב. טור. ולעיל ס' צד ס"ז וס"ח נתבאר הדין בשעת הדחק. ולקמן ס' קבג ס"ב וס"ד יתבאר ש"ה גם כשיצא יד"ה ממש"ן. וראה לעיל ס' נו ס"ח לענין סיום קדושה. וראה גם לעיל ס' קב ס"ה וע"ג. ס' קד ס"א וע"ג. לקמן ס' קלא ס"א. וראה שעד"כ פ"א סל"ט. ב ראה רמב"ם פ"ה מנה"ל תפלה מוף ה"א. שול"ת הרישב"א ח"א ס' שצא. וראה ערו"ל לעיל ס' צד ס"ז. ס' קד ס"א"ב.
ג יומא שם. לני' ה"ר"ף ה"ר"ש מוף פ"ה ב' ברכות ס' כג. אחרות חיים הל' תפלה ס' כה בשם ר' עינרם (ס' מנ). טור.
ד יומא שם כדבא ורש"י ד"ה לשמאל. טור. ס"ז ס"ק ב. מ"א ס"ק ב. וראה לעיל ס' צד ס"ב. רמ"א שם ס"ב. ה ראה לעיל ס' צח ס"א וע"ג.